

REFLECTIE- METHODE

Klassikaal met vmbo-leerlingen reflecteren op hun beeldend werk en proces? Een hele uitdaging, maar het kan. De methode in dit hoofdstuk is getest bij twee klassen. Je reflecteert ermee tijdens de lessenserie, dus niet pas achteraf. Deze methode is vooral zinvol bij grotere opdrachten waar je meerdere werklessen aan besteedt.

TIP

Het onderdeel reflectie en beoordeling kun je toepassen op:

- ▶ het werkproces (werkhouding, zelfstandigheid, eigen handelen et cetera)
- ▶ het beeldend werk
- ▶ de presentatie van het beeldend werk.

Het is belangrijk deze drie van elkaar te scheiden.

Vraag voor de reflectie extra hulp in de klas.

Bijvoorbeeld van een stagiair(e).

OPBOUW VAN DE METHODE PER LES

EERSTE LES: SAMEN BEOORDELINGSCRITERIA OPSTELLEN

Vraag aan de klas of de opdracht voor hen helder en concreet is. Bespreek vervolgens met de klas waarop zij hun eigen werk (of dat van een ander) zouden beoordelen. Schrijf deze criteria op en vat ze samen tot kernachtige punten.

Hulpvragen

Om je leerlingen op weg te helpen kun je de volgende vragen aan je klas stellen:

- ▶ 'Wat ga je maken?'

- ▶ ‘Wat ‘moet’ straks terug te zien zijn in het eindwerk? Denk hierbij aan thema, boodschap (wat wil je vertellen/laten zien)?
- ▶ ‘Waarop vind je dat je beoordeeld mag worden?’

Voorbeeld van beoordelingscriteria die zijn bedacht door leerlingen

- ▶ Is het verhaal dat wordt verteld duidelijk?
- ▶ Zien anderen er iets in? Of kunnen ze erover nadenken wat het zou kunnen zijn?
- ▶ Is het technisch goed gemaakt (netjes afgewerkt)?
- ▶ Is het een goed bedacht ontwerp?
- ▶ Is het origineel?

TWEDE LES: FORMULIER MET LEERDOELEN EN CRITERIA

Maak voor de tweede les een formulier met de leerdoelen. Beschrijf één hoofddoel en enkele subdoelen. Gebruik daarbij de woorden ‘Je kunt/kent na het project ...?’

Neem ook de beoordelingscriteria op die de leerlingen in de eerste les hebben bedacht. Voeg daar beoordelingscriteria van jezelf aan toe (zie tips verderop in dit hoofdstuk). Deel het formulier uit en bespreek het kort. Zo weten je leerlingen waar ze aan toe zijn.

TWEDE EN VOLGENDE LESSEN

Neem iedere les de tijd om onderstaande vragen en punten te bespreken. Dit is belangrijk voor de bewustwording van het proces. Bespreek liefst zoveel mogelijk één op één. Koppel ook terug naar de beoordelingscriteria die de leerlingen de eerste les samen hebben bedacht.

Terugkerende vragen

- ▶ Wat is de opdracht? Wat wordt van jou gevraagd?
- ▶ Wat wil jij laten zien? Wat is jouw boodschap?
- ▶ Hoe ga je dat doen/hoe ben je dat aan het doen?

Specifieke vragen voor als ze al verder zijn met het werkstuk

- ▶ Hoe vertel je jouw boodschap? Komt dit zo goed naar voren?
- ▶ Wat gaat goed?
- ▶ Wat kan anders/beter?

Bespreeken van praktische punten

- ▶ Wat moet/wil je nog gaan doen?
- ▶ Hoeveel tijd heb je daarvoor nodig?

- ▶ Heb je hierbij hulp nodig of kun je dit zelfstandig? (Hierbij leren de leerlingen plannen en krijgen ze meer overzicht in het werkproces.)

LAATSTE LES

De laatste les kun je op twee manieren aanpakken.

Inhoud bespreken

Zet alle werkstukken op een lange tafel. Maak groepjes. Ieder groepje bespreekt aan de hand van de beoordelingscriteria van de leerlingen de werkstukken. Bespreek daarna met de hele klas de werkstukken, zodat leerlingen van elkaar kunnen leren.

Elkaar cijfers geven

Maak een beoordelingsformulier waarop de beoordelingscriteria van de leerlingen staan. Zet alle werkstukken op tafel en laat de leerlingen aan de hand van het formulier elkaar een cijfer geven. Is de klas gevoelig voor ‘vooral vrienden een hoog cijfer geven’? Verdeel de klas dan in kleinere groepjes en hanteer dezelfde aanpak. Als ze een heel hoog of laag cijfer geven, moeten ze opschrijven waarom dat zo is.

WELKE BEOORDELINGSCRITERIA KIES JE ALS DOCENT?

Aan de beoordelingscriteria bedacht door leerlingen voeg je als docent je eigen criteria toe. Daarbij kan het werkproces, beeldend werk (werkstuk), presentatie, reflectie en werkhouding een rol spelen. Deel jouw eigen criteria ook met je klas in de tweede les.

‘De uitkomst van de beoordelingscriteria bedacht door leerlingen verbaasde me, ze zaten veel meer op de inhoud dan ik had verwacht. Het maakte me meer bewust van wat er nou belangrijk is voor de leerlingen’ – docent Marieke Gelever

Werkproces

- ▶ Onderzoeken van de opdracht (Wat wordt er van de leerling gevraagd? Welke ideeën heeft de leerling?)
- ▶ Breedte van onderzoek (Heeft de leerling meerdere ideeën naast elkaar gelegd? Is de leerling nieuwsgierig/leergierig?)
- ▶ Diepte van onderzoek (Heeft de leerling bij één of meerdere ideeën meer varianten uitgezocht/bedacht? Of is de leerling lukraak voor het eerste idee gegaan? Is de leerling bang dat het werkstuk mislukt?)
- ▶ Samenhang onderzoek (Maakte de leerling duidelijke/doelgerichte keuzes?)

Beeldend werk

- ▶ Inzet materialen en technieken (Adequate keuze hiervan?)
- ▶ Originaliteit (Heeft de leerling voor een eigen benadering gekozen? Uiteraard mag inspiratie op of verwijzing naar bestaand werk wel)
- ▶ Zeggingskracht (Heeft het eindwerk zeggingskracht? Spreekt het tot de verbeelding, roept het iets op bij de beschouwer?)
- ▶ Helderheid (Is het eindwerk helder? Komt de boodschap van de maker over?)

Presentatie

- ▶ Visuele presentatie (Is deze effectief en aantrekkelijk?)
- ▶ Mondelinge presentatie (Is de leerling in staat om het eigen werk toe te lichten?)

Reflectie

- ▶ Feedback (Staat de leerling open voor feedback? Vraagt de leerling feedback? Gaat de leerling ook aan de slag met gegeven feedback?)
- ▶ Inzicht in eigen werkproces (Toont de leerling inzicht in het eigen werkproces? Kan de leerling het eigen proces analyseren en aansturen – zien waar het goed gaat, wat beter kan – of heeft hij hierbij veel hulp nodig? Kan de leerling zelfstandig oplossingen bedenken?)
- ▶ Reflectie op eigen eindwerk (Kan de leerling feedback op eigen werk geven: Wat zijn de sterke punten? Wat had beter gekund?)
- ▶ Feedback aan anderen (Kan de leerling andere leerlingen feedback geven? Kan de leerling aangeven wat hij goed vindt aan het werk van een ander en wat er beter/anders zou kunnen?)

‘Zet alle werkstukken op tafel en laat de leerlingen aan de hand van het formulier elkaar een cijfer geven’ – docent Marieke Gelever

Werkhouding

- ▶ Betrokkenheid (Is de leerling actief betrokken bij de lessen?)
- ▶ Zelfstandigheid (Is de leerling zelfstandig tijdens het werken?)
- ▶ Sociaal gedrag (Toont de leerling betrokkenheid bij het proces en het werk van anderen?)